

Da telefonen kom til Tønsberg i 1883 - 1885. (Del 1)

Forhistorie

Antonio Meucci (1808 til 1889) var en italiensk oppfinner, og den egentlige oppfinner av telefonen. Han oppfant telefonen allerede i 1849, men hadde ikke penger til å søke et formelt patent, men bare et midlertidig patent som utgikk 1874.

I 1875 ble oppfinnelsen hans stjålet av Alexander Graham Bell som jobbet hos Western Union.

Meucci gikk til retten for å få tilkjent opphavsretten til sin oppfinnelse, men han døde mens rettsaken pågikk.

I 2002 fikk Meucci en formell annerkjennelse for oppfinnelsen av telefonen. I 1876 ble telefonen vesentlig forbedret og fikk en mer praktisk nytteverdi som vakte stor oppsikt på verdensutstillingen i Philadelphia.

Utviklingen gikk raskt videre og allerede i 1880 fikk Kristiania og Drammen sitt første telefonanlegg.

Året etter kom turen til Trondheim, Stavanger og Bergen.

Tidens første telefonsamtale 10. mars 1876.

Telefon i Tønsberg de 2 første årene 1883 – 1885.

Allerede i 1882 skrev Handelsstanden i Tønsberg ved Sev. Dahl til generalagent Carl Søderberg i Elektrisk Bureau i Kristiania og ba om å få et overslag over omkostningene til nødvendig utstyr og drift av et telefonanlegg for en forening med 30 medlemmer/abonnenter.

Telefonanlegg/centralstasjon/central var den gang basert på manuelle sentralbord med snorer.

Svaret lot ikke vente på seg. Allerede dagen etter henvendelsen kom det svar fra Elektrisk Bureau.

Med 30 medlemmer i foreningen ville et telefonanlegg med sentralbord, nedtak og inventar komme på kr. 30 for hvert medlem.

Apparat og ledning måtte hvert enkelt medlem beregne til kr. 122, når snittlengden ble satt til 200 meter.

Selve driften ble regnet til kr. 50 pr. år for hvert medlem/abonnent.

Da var det forutsatt 2 damer til å ekspedere ved sentralbordet, til en samlet lønn på kr. 480 pr. år.

(tenk at det var en lønn på ca. kr. 1 pr. dag)

Tilsyn og vedlikehold ble satt til kr. 400 pr. år pluss husleie, lys, brensel og administrasjon.

Sentralbordet var beregnet til å betjene opptil 50 telefonnummer/abonnenter.

Da man kom frem til hva dette ville koste den enkelte medlem, fant de det for dyrt og det ble ingen tilslutning.

Saken ble imidlertid ikke oppgitt, men ført over i et annet spor. Siste dag i oktober 1882 sendte Sev. Dahl på vegne av Elektrisk Bureau en skrivelse til bystyret med søknad om tillatelse for Elektrisk Bureau til:

« om mulig med enerett - å anlægge telefonledning i forbindelse med Centralstasjon og til at føre ledning over Gader og offentlige Pladser og anbringe Jernfæstigheder med Isolatorer paa Kommunens bygninger, hvor saadant er nødvendigt, dog med den Forpligtelse at Fæstigheder kun anbringes paa offentlige Bygninger etter konferanse med Stadsingeniøren».

Allerede dagen etter gikk denne skrivelsen til Handelsforeningen hvor Formannskapet ba om at Handelsforeningen skulle uttale seg, da de anså at handelsstanden hadde den sterkeste interessen. Formannen i Handelsforeningen som den gang var C.F. Isachsen, ba Sev. Dahl om å skaffe mer klarhet i Elektrisk Bureau sine vilkår.

14. november svaret Elektrisk Bureau at de var villig til å anlegge centralstasjon og holde betjening og lokale for mot en årlig avgift på kr. 50 pr. år fra hvert medlem.

Medlemmene fikk selv skaffe seg apparat og ledning til sentralen.

Så snart det var tegnet 10 medlemmer, ville de gå i gang med montering av telefonanlegget.

Det ferdige telefonanlegget kunne medlemmene selv overta, mot å betale Elektrisk Bureau hva centralen hadde kostet.

Saken ble diskutert på møte i Handelsforeningen 30. november og det var enighet om at de ønsket telefon, men at enerett for Elektrisk Bureau kunne de ikke tilråde.

5. desember gikk saken til formandskapet og videre til Stadsingeniøren for uttalelse.

24. januar 1883 vedtok formannskapet sin innstilling i saken og den ble med uvesentlig endring godtatt i bystyret 2. februar. Beslutningen lød:

Det tillates Elektrisk Bureau i Kristiania – dog uden enerett – at anlægge Telefonledninger og opprette Centralstation i Tønsberg samt føre ledninger over Gader og offentlige Pladser paa følgende Betingelser: (totalt 6 punkter)

Tre dager senere 5. februar 1883 ble Tønsberg Telefonforening formelt stiftet.

Nøyaktig 4 måneder var nå gått siden Sev. Dahl startet prosessen. Alt var nå lagt til rette, men de neste 2 månedene skjedde det ingen fremdrift og det ble fullstendig stillhet om saken. Årsaken var at interessen hadde avtatt og at det var problemer med å finne lokale som måtte ligg midt i byen slik at telefonledningene kunne «stråle» ut derifra. En mulig løsning var å leie 2 værelser i annet etasje i basarbygningen hvor Stadsingeniør Meyer hadde lokaler. Problemet var bare at Stadsingeniøren skulle flytte over til den nye brannvakta som var planlagt ferdigstilt om ca. 1 år. Stadsingeniøren hadde imidlertid gått med på å etablere kontor i sitt eget hjem inntil brannvakta ble ferdigstilt

(trolig tidenes første hjemmekontor). Etter diverse godkjenninger kunne en avisnotis fortelle at anlegget var påbegynt i basarbygget og trolig ville bli ferdigstilt i løpet av en uke. Avisen la til at når telefonens nytteverdi ble erfart var det å håpe at tallet på abonnenter ville øke spesielt når det kunne være muligheter for at telefonen kunne føres ut til bygdene omkring byen. Man mente at når telefonanlegget først var en realitet og konsesjon for omegnen ble gitt, så ville abonnentene komme. Elektrisk Bureau averterte i byens aviser at abonnement kunne tegnes til en pris av kr. 50 pr. år og en anleggskostnad på kr. 135.

(kr. 50 pr. år må sies å være en stor kostnad med tanke på at datidens årslønn var på ca. kr. 240)

Annonse i Tønsbergs Blad 18.4.1883

Telefon fra 1880-årene Elektrisk Bureau

Ved kgl. Res av 13. juni 1883 ble det bestemt at Tønsbergs Telefonforening gis konsesjon til å drive anlegget i 5 år med og å tilkople abonnenter i en avstand på inntil 11 km utenfor byens grenser. Tønsberg hadde neppe fått telefon i 1883 uten støtteordningen ved at Elektrisk Bureau påtok seg å levere, installere og drive telefonanlegget midlertidig inntil Telefonforeningen ønsket å innløse anlegget, og at Stadsingeniøren fristilte sitt lokale. Dette var midlertidig nødhjelp fra Elektrisk Bureau for å få saken videre.

Det er uvisst når telefonanlegget i Tønsberg kom i drift, men man antar det var rundt St. Hans tider i 1883 og da med 10 abonnenter.

Tønsbergs første telefonanlegg med ledningsmaster (tårn) på taket var Basarbygningen på torget. Tårnet t.h. var Annonsekiosken (dragekiosken) som ble satt opp 1895. Skal også ha fungert som telefonkiosk.

Kilder:

Tønsbergs Telefonforening 1883-1933
Nasjonalbiblioteket søkbare kilder i bøker og aviser
Facebook

Willy Eide april 2023